

CONV 223/02

WG II 8

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

της :	Γραμματείας
προς :	την ομάδα εργασίας II
Θέμα :	Σύνοψη της συνεδρίασης της 23.07.2002 υπό την προεδρία του Επιτρόπου António VITORINO

Η τρίτη συνεδρίαση της ομάδας εργασίας II «Χάρτης» πραγματοποιήθηκε στις 23 Ιουλίου 2002, μεταξύ ώρας 10:00 και 12:15 και 15:00-18:00, υπό την προεδρία του Επιτρόπου António Vitorino.

I. Τρόποι και συνέπειες της ενδεχόμενης ενσωμάτωσης του Χάρτη στις Συνθήκες

- Το θέμα των «επικαλύψεων» στον Χάρτη
- Η εξέταση ορισμένων τεχνικών προσαρμογών στις διατάξεις του Χάρτη.

1. Ο Πρόεδρος παρουσίασε την ημερήσια διάταξη διευκρινίζοντας ότι τα προς εξέταση θέματα καλύπτονται από το έγγραφο CONV 116/02 και αναπτύσσονται σε μεγαλύτερη έκταση στο έγγραφο εργασίας (WD 09). Ο Πρόεδρος υπογράμμισε ότι από τα έγγραφα αυτά συνάγεται ότι, εάν η ομάδα αποφασίσει να υποστηρίξει την πλήρη ενσωμάτωση των άρθρων του Χάρτη σε μία νέα βασική συνθήκη (λύση στ)) θα πρέπει να γίνουν, σε αυτό το στάδιο των εργασιών, δύο τεχνικές προσαρμογές όσον αφορά το άρθρο 51 § 2 και το άρθρο 52 § 2 του Χάρτη, όπως εκτίθενται στο έγγραφο εργασίας αριθ. 9. Στόχος των προσαρμογών αυτών δεν θα ήταν η μεταβολή της έννοιας και της εμβέλειας αυτών των άρθρων, αλλά η διαφύλαξη και η διευκρίνισή τους.

2. Όσον αφορά το θέμα των «επικαλύψεων» των δικαιωμάτων που προβλέπονται ήδη στη Συνθήκη ΕΚ και τα οποία επαναλαμβάνονται στο Χάρτη, ο Πρόεδρος ανέφερε δύο θέματα, εκ των οποίων το ένα αφορά το πρόβλημα της νομικής ασφάλειας, το οποίο οδήγησε στη διατύπωση του άρθρου 52 § 2 του Χάρτη και το οποίο, ανεξαρτήτως της επιλογής στην οποία θα καταλήξει η ομάδα, θα πρέπει να διασφαλισθεί, και το άλλο τον τρόπο παρουσίασης και το ευανάγνωστο της νέας συνθήκης, θέμα το οποίο τίθεται κυρίως όσον αφορά το συνδυασμό σε μία ενδεχόμενη νέα βασική συνθήκη, των άρθρων του Χάρτη και των άρθρων της Συνθήκης ΕΚ που αφορούν την ιθαγένεια της Ένωσης.
3. Όλα τα μέλη της ομάδας χαιρέτισαν το έγγραφο εργασίας αριθ. 9 του Προέδρου και εξέφρασαν, ιδίως, την ικανοποίησή τους με την πρόταση συντακτικής διευκρίνισης του άρθρου 51 § 2. Υπήρξε συναίνεση ως προς τη βασική αρχή ότι η ενσωμάτωση του Χάρτη δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης «από αβλεψία», και ότι, εάν η Συνέλευση ήθελε να προτείνει διεύρυνση των αρμοδιοτήτων, αυτό θα πρέπει να γίνει μέσω σαφών διατάξεων σε άλλα τμήματα της συνθήκης.
4. Για να διασφαλισθεί η επιτυχία αυτού του στόχου, ορισμένα μέλη ζήτησαν να εξετάσει επίσης η ομάδα ενδεχόμενη διευκρίνιση στη δεύτερη φράση του άρθρου 51 § 1, όσον αφορά την υποχρέωση των αποδεκτών του Χάρτη «να προάγουν την εφαρμογή του»· άλλα μέλη πάλι θεωρούν ότι η σημερινή διατύπωση της διάταξης αυτής υποδηλοί ήδη με αρκετή σαφήνεια ότι η Ένωση υπέχει την υποχρέωση αυτή μόνο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της.
5. Όσον αφορά τις «επικαλύψεις» των δικαιωμάτων που προβλέπονται ήδη στη Συνθήκη ΕΚ και τα οποία επαναλαμβάνονται στον Χάρτη, όλα τα μέλη της ομάδας επέμειναν ότι απαιτείται καλός συντονισμός χάριν της νομικής ασφάλειας, ούτως ώστε να μην απωλεσθεί, σε περίπτωση ενσωμάτωσης, κανένα από τα υπάρχοντα νομικά στοιχεία των εν λόγω δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ενδεχόμενων περιορισμών τους. Αναγνωρίστηκε γενικά ότι το άρθρο 52 § 2 του Χάρτη χρησιμεύει για να εξασφαλίσει αυτό το στοιχείο νομικού συντονισμού, αλλά ότι είναι δύσκολο να προβλεφθούν, σε αυτό το στάδιο, οι ακριβείς όροι μίας ενδεχόμενης συντακτικής τροποποίησης αυτής της διάταξης, διότι αυτή θα εξαρτηθεί από τη μελλοντική διάρθρωση των συνθηκών.

6. Στο πλαίσιο αυτό, προβλήθηκε το επιχείρημα ότι είναι δύσκολο να ενσωματωθεί ο Χάρτης μέσω της λύσης στ), διατηρώντας ταυτόχρονα ρήτρα παραπομπής όπως το σημερινό άρθρο 52 § 2, δεδομένου ότι η ρήτρα αυτή θα οδηγούσε στην υπαγωγή του Χάρτη στη Συνθήκη ΕΚ. Η θεωρία όμως αυτή αμφισβητήθηκε από διάφορα άλλα μέλη, τα οποία πρότειναν να χαρακτηρισθούν οι σχέσεις μεταξύ του Χάρτη και της Συνθήκης ΕΚ μιλώντας περισσότερο για αρχή «συμβατότητας» ή για αρχή «προσδιορισμού» ή «επεξήγησης» (των δικαιωμάτων του Χάρτη από τα άρθρα της Συνθήκης ΕΚ). Σύμφωνα με τα μέλη αυτά οι κατάλληλες νομικές λύσεις που διασφαλίζουν την αρχή αυτή θα μπορούσαν να διαμορφωθούν όταν θα γίνει γνωστή η μέλλουσα διάρθρωση των Συνθηκών.
7. Ορισμένα μέλη πιστεύουν ότι στη συνάρτηση αυτή ένα βασικό θέμα που θα πρέπει να επιλυθεί είναι η ενδεχόμενη θέσπιση ιεραρχίας μεταξύ μίας νέας βασικής συνθήκης και του υπόλοιπου ισχύοντος πρωτογενούς δικαίου. Ο Πρόεδρος παρατήρησε ωστόσο ότι η ιδέα μίας βασικής συνθήκης δεν προϋποθέτει απαραίτητα τη θέσπιση μίας τέτοιας ιεραρχίας, και ότι η ομάδα δεν έχει εντολή να προδικάσει τη θέση της Συνέλευσης επ' αυτού του θέματος.
8. Τα μέλη της Ομάδας έχουν αναγνωρίσει εν γένει ότι πρέπει να γίνουν δεκτές «επικαλύψεις» μεταξύ του Χάρτη και της σημερινής Συνθήκης ΕΚ, δεδομένου ότι οι διατάξεις της εν λόγω Συνθήκης περιλαμβάνουν επίσης νομικές βάσεις που θα πρέπει να διαφυλαχθούν, και ότι ένας ορισμένος αριθμός δικαιωμάτων όπως είναι κυρίως τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας ή εγκατάστασης, τα οποία ορίζονται αναλυτικότερα στη Συνθήκη ΕΚ, δεν θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν πλήρως στο Χάρτη.
9. Διάφορα μέλη της ομάδας παρατήρησαν ότι ο ορισμός της ιθαγένειας (άρθρο 17 της Συνθήκης ΕΚ) καθώς και διάταξη σχετικά με τη μελλοντική εξέλιξή της (άρθρο 22 της Συνθήκης ΕΚ) θα πρέπει να περιληφθούν σε μία μελλοντική βασική συνθήκη, ενώ οι λεπτομερείς διατάξεις των δικαιωμάτων των πολιτών θα μπορούσαν να συνεχίσουν να περιλαμβάνονται στο δεύτερο τμήμα του πρωτογενούς δικαίου. Σύμφωνα με αυτά τα μέλη, η προσέγγιση αυτή, καθώς και ο συνδυασμός των εν λόγω άρθρων με τα άρθρα του Χάρτη (ενσωματωμένα στη βασική συνθήκη σύμφωνα με τη λύση στ)) δεν θα δημιουργούσαν προβλήματα πολιτικής φύσεως. Προτάθηκαν διάφορες λύσεις όσον αφορά τη θέση που θα πρέπει να επιφυλαχθεί στις δύο προαναφερόμενες διατάξεις σε μία βασική συνθήκη : είτε στο πλαίσιο ενός κεφαλαίου για τη δημοκρατία ή για το δημοκρατικό σύστημα στην εν λόγω συνθήκη, είτε στο πλαίσιο των άρθρων του Χάρτη για την ιθαγένεια.

10. Ολοκληρώνοντας τη συζήτηση, ο Πρόεδρος κάλεσε τα μέλη της ομάδας να υποβάλλουν, εφόσον το επιθυμούν, γραπτές προτάσεις όσον αφορά τις πιθανές συντακτικές τροποποιήσεις των οριζοντίων άρθρων του Χάρτη.

II. Ακρόαση των εισηγήσεων του κ. Schoo, Διευθυντή της Νομικής Υπηρεσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του κ. Piris, Νομικού Συμβούλου, Γενικού Διευθυντή της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου και του κ. Petite, Γενικού Διευθυντή της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής

11. Οι εισαγωγικές εισηγήσεις των τριών εμπειρογνομόνων ¹ οι οποίες θα διανεμηθούν στα μέλη της ομάδας υπό μορφή εγγράφου εργασίας, αφορούσαν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα βασικά θέματα :
- Το Χάρτη και τις αρμοδιότητες της Ένωσης : οι τρεις εμπειρογνώμονες επιβεβαίωσαν την υπάρχουσα διάκριση μεταξύ των περιορισμένων αρμοδιοτήτων της Ένωσης, αφενός, και του κύκλου θεμελιωδών δικαιωμάτων που πρέπει να τηρούνται από τα θεσμικά της όργανα, αφετέρου. Ωστόσο, σύμφωνα με τον κ. Piris, η σημερινή διάταξη του άρθρου 51 § 1, δεύτερη φράση του Χάρτη, η οποία προβλέπει υποχρέωση προαγωγής, θα μπορούσε να δημιουργήσει ερμηνευτικές ασάφειες όσον αφορά τα δικαιώματα του Χάρτη τα οποία αφορούν τους τομείς στους οποίους η Ένωση δεν έχει νομοθετική αρμοδιότητα. Ο κ. Piris συνέστησε επομένως να γίνουν ορισμένες ελάχιστες τεχνικές τροποποιήσεις στο άρθρο 51 του Χάρτη, προκειμένου να αποφευχθεί κάθε αβεβαιότητα όσον αφορά την αρχή ότι ο Χάρτης δεν διευρύνει τις αρμοδιότητες της Ένωσης. Οι κ.κ. Schoo και Petite έκριναν ότι η αρχή αυτή προκύπτει ήδη με αρκετή σαφήνεια από το σημερινό άρθρο 51, αλλά ότι θα χρειασθεί τεχνική προσαρμογή στο άρθρο 51 § 2 του Χάρτη, σε περίπτωση που ο Χάρτης ενσωματωθεί σύμφωνα με την επιλογή «στ». Ο κ. Petite διευκρίνισε ότι η Επιτροπή ήδη μεριμνά στην πράξη ούτως ώστε ο Χάρτης να μην χρησιμοποιηθεί για την αιτιολόγηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης.
 - Το Χάρτη και τη συνθήκη ΕΚ : σύμφωνα με τον κ. Piris, το γεγονός ότι τα άρθρα του Χάρτη επαναλαμβάνουν τα δικαιώματα που ήδη κατοχυρώνονται από τη συνθήκη ΕΚ αλλά χωρίς να αναφέρουν ρητά όλους τους όρους και τα όρια που προβλέπονται στη συνθήκη, θα βλάψει την πλήρη κατανόηση των εν λόγω δικαιωμάτων από τους πολίτες. Συνέστησε λοιπόν είτε να αντιγραφούν στα άρθρα του Χάρτη όλες οι προϋποθέσεις και τα όρια που προβλέπονται στη σημερινή συνθήκη ΕΚ, είτε να συμπεριληφθούν παραπομπές στα οικεία άρθρα της συνθήκης ΕΚ.

¹ Ο κ. Piris δήλωσε ότι εκφράζει καθαρά προσωπικές απόψεις.

Ο κ. Petitie τόνισε ότι η προηγούμενη Συνέλευση είχε μία «αισθητική» επιλογή μεταξύ δύο πιθανών οδών, είτε να επαναλαμβάνονται τα όρια αυτών των δικαιωμάτων σε κάθε άρθρο είτε να προβλεφθούν άπαξ δια παντός με την παραπομπή, στο άρθρο 52 § 2 του Χάρτη, στους όρους και στα όρια της συνθήκης. Από νομικής απόψεως αμφότερες οι τεχνικές έχουν το αυτό αποτέλεσμα : καθιστούν εφαρμοστέους τους όρους και τα όρια της συνθήκης. Ο κ. Petite, όπως ο κ. Schoo συνεπέρανε ότι το άρθρο 52 § 2 ρυθμίζει κατά ικανοποιητικό τρόπο τις σχέσεις μεταξύ του Χάρτη και της συνθήκης ΕΚ. Αναγνώρισε ωστόσο ότι στην περίπτωση ενσωμάτωσης σύμφωνα με την επιλογή «στ» και ανάλογα με την ενδεχόμενη νέα διάρθρωση των συνθηκών, θα μπορούσε να χρειαστεί τεχνική προσαρμογή της διάταξης αυτής προκειμένου να διευκρινισθεί το νομικό κείμενο προς το οποίο γίνεται η παραπομπή. Ο κ. Piris αναγνώρισε επίσης την αναγκαιότητα του άρθρου 52 § 2, διότι, εάν δεν υπήρχε ο Χάρτης θα κατέληγε σε δραστική τροποποίηση της συνθήκης ΕΚ ως προς ορισμένα σημεία, εν συνεχεία δε παρατήρησε ότι, σε περίπτωση ενσωμάτωσης του Χάρτη στη συνθήκη, η νομική ασφάλεια και σαφήνεια συνηγορούν είτε υπέρ της εξαλείψεώς του, αλλά με την προϋπόθεση ότι θα συμπεριληφθούν στα άρθρα του Χάρτη οι όροι και τα όρια που προβλέπονται από τη συνθήκη ΕΚ, είτε υπέρ της διευκρινίσεώς του με ρητή αναφορά στην τήρηση των όρων και των ορίων που προβλέπονται από τις διατάξεις των λοιπών τμημάτων των συνθηκών.

- Το Χάρτη και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ) : οι κ.κ. Petite και Schoo υπογράμμισαν ότι ο Χάρτης έχει βρει ικανοποιητικό συμβιβασμό με τη συμφιλίωση διαφόρων υποθέσεων, δεδομένου ότι η ΕΣΑΔ δεν αποτελεί παρά ελάχιστο κανόνα, ότι στο Χάρτη πρέπει να απεικονισθούν και να διαφυλαχθούν τα επιτεύγματα που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στο κοινοτικό δίκαιο και τη νομολογία (τα δύο αυτά σημεία επισημάνθηκαν και από τον κ. Piris), αλλά ότι πρέπει επίσης να εξασφαλισθεί η αρμονική εξέλιξη μεταξύ των δύο ευρωπαϊκών εννόμων τάξεων και των δύο Δικαστηρίων τους, τηρουμένης ταυτόχρονα της αρχής της αυτονομίας του κοινοτικού δικαίου.

Ενώ αναγνώρισε ότι δεν είναι αναγκαία από νομικής απόψεως η τροποποίηση του Χάρτη σε περίπτωση ενσωμάτωσης εφόσον εξυπακούεται ότι ο Χάρτης παρέχει μεγαλύτερη προστασία επί ορισμένων σημείων από την ΕΣΑΔ, ο κ. Piris έκρινε ότι θα μπορούσε να δημιουργηθεί νομική αβεβαιότητα λόγω του γεγονότος ότι τα άρθρα του Χάρτη δεν έχουν επαναλάβει τους περιορισμούς που προβλέπονται στην ΕΣΑΔ, και ότι, αφού το άρθρο 52 § 3 δεν είναι απολύτως σαφές επί του θέματος, θα πρέπει το Δικαστήριο να κρίνει εάν ισχύουν οι περιορισμοί αυτοί. Σύμφωνα με τον κ. Petite, ήταν προφανές ότι η παραπομπή του άρθρου 52 § 3 στην «έννοια και την εμβέλεια» που προβλέπονται από την ΕΣΑΔ περιλαμβάνει επίσης και τους περιορισμούς της ΕΣΑΔ και το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να δώσει άλλη ερμηνεία στο σημείο αυτό. Όπως και ο κος Schoo, δεν βλέπει επομένως νομική αβεβαιότητα εν προκειμένω.

- Τη σημασία των οριζοντίων ρητρών του Χάρτη : οι τρεις εμπειρογνώμονες ήταν σύμφωνοι ως προς τον βασικό ρόλο των οριζοντίων ρητρών του Χάρτη και ως προς την ανάγκη διατήρησής τους. Ο κ. Piris και ο κ. Petite (σε περίπτωση ενσωμάτωσης σύμφωνα με την επιλογή «στ» επισήμαναν ορισμένες προσαρμογές καθαρά νομοτεχνικού χαρακτήρα που θα πρέπει να επέλθουν στις ρήτρες αυτές, με την ταυτόχρονη παρατήρηση ότι οι προσαρμογές αυτές ουδόλως θα επηρεάσουν το ουσιαστικό περιεχόμενο του Χάρτη.
- Την προσχώρηση της ΕΚ/ΕΕ στην ΕΣΑΔ : οι τρεις εμπειρογνώμονες ετήρησαν ευνοϊκή στάση, από νομικής απόψεως, ως προς την προσχώρηση της ΕΚ/ΕΕ στην ΕΣΑΔ. Όλοι παρατήρησαν ότι θα ήταν η ιδανική λύση για να εξασφαλισθεί η αρμονική ανάπτυξη της νομολογίας των δύο ευρωπαϊκών Δικαστηρίων. Συγκεκριμένα, επισημάνθηκε ότι η έλλειψη δυνατότητας προσφυγής των πολιτών στο Δικαστήριο του Στρασβούργου κατά των πράξεων των θεσμικών οργάνων συνιστά ανωμαλία (κ. Piris), ότι η προσχώρηση παρουσιάζει ενδιαφέρον ακόμη και μετά την ενσωμάτωση του Χάρτη, εφόσον θεσπίζει εξωτερικό έλεγχο στον οποίο έχουν υπαχθεί ήδη όλα τα κράτη μέλη (κ. Schoo και κ. Piris), ότι η αρχή της αυτονομίας του κοινοτικού δικαίου δεν αποτελεί εμπόδιο για την προσχώρηση (κ.κ. Schoo και Petite) και ότι τίθενται επί του παρόντος νομικά προβλήματα για την ΕΚ/ΕΕ λόγω του γεγονότος ότι το Δικαστήριο του Στρασβούργου αποφαινεται επί του δικαίου της Ένωσης χωρίς η Ένωση να έχει τη δυνατότητα υπεράσπισης (κ. Petite). Ο κ. Piris αναφέρθηκε στη δυνατότητα «λειτουργικής προσχώρησης» σε περίπτωση που το απλό γεγονός της προσχώρησης θα έθετε πολιτικά προβλήματα. Ο κ. Petite υπογράμμισε ότι ο κίνδυνος, τον οποίο φοβούνται ορισμένοι, μήπως η προσχώρηση οδηγήσει σε αύξηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί εύκολα με νομικές τεχνικές με τις οποίες θα διευκρινισθεί ότι μία προσχώρηση δεν θα έχει αυτό το συναφές αποτέλεσμα.

12. Μεταξύ των λοιπών σημείων που αναπτύχθηκαν στις εισηγήσεις αυτές περιλαμβάνονται τα ακόλουθα :

- Ο κ. Petite εξήγησε μέχρι ποίου σημείου θα δεσμεύονται τα κράτη μέλη από το Χάρτη, όταν αυτός ενσωματωθεί στις συνθήκες. Υπογράμμισε ότι η διατύπωση του άρθρου 51 παράγραφος 1 του Χάρτη ως προς το σημείο αυτό θα επαναλαμβάνει απλώς την ισχύουσα νομολογία σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών θεμελιωδών δικαιωμάτων στις πράξεις των κρατών μελών και ότι η πολύ μετριοπαθής γραμμή η οποία έχει ακολουθηθεί μέχρι στιγμής από την Επιτροπή και το Δικαστήριο θα εξακολουθήσει επομένως να ισχύει μετά την ενσωμάτωση του Χάρτη. Εξ αυτού έπεται ότι ο Χάρτης δεν θα καλύπτει παρά ένα πολύ περιορισμένο τμήμα του ευρέος φάσματος των νομοθετικών ή διοικητικών πράξεων των κρατών μελών. Αυτό θα σημαίνει επίσης ότι θα είναι πολύ σπάνιες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες θα μπορεί να γίνεται επίκληση των διατάξεων του Χάρτη με «άμεσο αποτέλεσμα» ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- Όσον αφορά τα δικαιώματα του Χάρτη που έχουν ληφθεί από άλλες πηγές εκτός από την ΕΣΑΔ και τη συνθήκη ΕΚ, ο κ. Petite παρατήρησε ότι θα ήταν δύσκολο να προβλεφθεί «ρήτρα παραπομπής» ανάλογη με εκείνες του άρθρου 52 παράγραφοι 2 και 3 του Χάρτη, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ένα μοναδικό κείμενο αναφοράς, αλλά ότι το Δικαστήριο χρησιμοποίησε, για τα δικαιώματα αυτά, πολλαπλές πηγές έμπνευσης πράγμα που του αφήνει ευρύ περιθώριο εκτίμησης. Θα ήταν απατηλή η πεποίθηση ότι το Δικαστήριο θα μπορούσε να ορίσει τα δικαιώματα αυτά με έννοια ταυτόσημη με εκείνη που εγγράφεται σε καθένα από τα 15 εθνικά συντάγματα. Ο κ. Piris σημείωσε ότι ορισμένα δικαιώματα του Χάρτη δεν είναι ακόμη κατοχυρωμένα σε όλα τα κράτη μέλη. Ο κ. Petite παρατήρησε αντιθέτως ότι το Δικαστήριο έχει και άλλοτε στο παρελθόν εμπνευσθεί από διεθνείς συμβάσεις, παρά το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη είχαν διατυπώσει επιφυλάξεις κατά των συμβάσεων αυτών και ότι το γεγονός ότι ο Χάρτης έχει στηριχθεί σε τέτοιες πράξεις δεν σημαίνει ότι τις ενσωματώνει αυτούσιες στο δίκαιο της Ένωσης.
- Ο κ. Piris παρατήρησε ότι ορισμένες διατάξεις του Χάρτη υστερούν σε ακρίβεια, διότι, καίτοι ο Χάρτης περιέχει ρητά «δικαιώματα», «ελευθερίες» και «αρχές», δεν αναφέρεται ποιες διατάξεις του Χάρτη ανήκουν σε καθεμία από τις τρεις κατηγορίες, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να δημιουργήσει κινδύνους νομικής αβεβαιότητας και να οδηγήσει στη δημιουργία εύλογων προσδοκιών.

- Ο κ. Schoo απεφάνθη επί των συνεπειών της ενσωμάτωσης του Χάρτη για τις δυνατότητες προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου, προτείνοντας προσαρμογή του άρθρου 46 δ) της ισχύουσας ΣΕΕ όσον αφορά τον έλεγχο - που ήδη ασκείται - από το Δικαστήριο επί των πράξεων των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο θα πρέπει κατ' αρχήν να ασκήσει το ρόλο του ως συνταγματικού Δικαστηρίου σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων όπως το πράττει και στο κλασσικό κοινοτικό δίκαιο. Ο κ. Schoo διερωτήθηκε επιπλέον μήπως θα πρέπει να τροποποιηθούν οι προϋποθέσεις της άμεσης προσφυγής των φυσικών προσώπων (άρθρο 230 IV ΣΕΕ) προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στα δικαστήρια, χωρίς αυτό να οδηγήσει σε γενικευμένη άσκηση του δικαιώματος προσφυγής.

13. Κατά τη συζήτηση της ομάδας με τους εμπειρογνώμονες, αναφέρθηκαν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα σημεία :

- οι τρεις εμπειρογνώμονες επιβεβαίωσαν ότι η παραπομπή στο άρθρο 52 παράγραφος 2 του Χάρτη στους όρους και στα όρια που καθορίζονται υπό των συνθηκών συμπεριλαμβάνει τις διατάξεις εφαρμογής του παράγωγου δικαίου χωρίς να υπάρχει ανάγκη ρητής αναφοράς των διατάξεων αυτών,
- όταν ερωτήθηκαν εάν είναι σκόπιμη η διατήρηση του άρθρου 6 παράγραφος 2 της σημερινής συνθήκης ΕΕ σε περίπτωση ενσωμάτωσης και προσχώρησης, οι τρεις εμπειρογνώμονες επισήμαναν ότι πρόκειται για πολιτικό θέμα. Οι κ.κ. Piris και Petite πιστεύουν ότι μία αναφορά στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις θα μπορούσε να είναι χρήσιμη, ενώ ο κ. Schoo παρατήρησε ότι θα υπάρχει κάποια αμφισημία στο σύστημα εάν διατηρηθεί το άρθρο 6 παράγραφος 2 ΣΕΕ,
- όσον αφορά την ιδέα μιας ιεραρχίας μεταξύ της βασικής συνθήκης και του υπολοίπου του πρωτογενούς δικαίου, οι τρεις εμπειρογνώμονες τόνισαν ότι ποτέ δεν υπήρξε τέτοια ιεραρχία μεταξύ των στοιχείων του ισχύοντος πρωτογενούς δικαίου, ότι δεν απορρέει αυτομάτως από την ιδέα μιας βασικής συνθήκης και ότι θα μπορούσε να είναι μόνο αποτέλεσμα πολιτικής επιλογής η οποία θα πρέπει να διατυπωθεί σαφώς,
- οι κ.κ. Petite και Piris επιβεβαίωσαν ότι, σε περίπτωση ενσωμάτωσης του Χάρτη, οι εθνικές επιφυλάξεις που έχουν διατυπώσει τα κράτη μέλη κατά των διεθνών συμβάσεων σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα παρέμεναν εν ισχύ, όπως συμβαίνει μέχρι στιγμής για ό,τι αφορά την αυτόνομη δράση των εν λόγω κρατών,

- κατόπιν ερωτήματος, το οποίο ετέθη χάριν παραδείγματος για τις συνέπειες του Χάρτη, όσον αφορά τα αποτελέσματα του Χάρτη για την αναγνώριση των ενώσεων μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου, ο κ. Schoo τόνισε ότι το θέμα αυτό τίθεται εφεξής στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου ανεξαρτήτως του Χάρτη, αλλά ότι το άρθρο 9 του Χάρτη επιβεβαιώνει την αρμοδιότητα του εθνικού νομοθέτη επί του θέματος. Στη συνάρτηση αυτή, ο πρόεδρος της ομάδας αναφέρθηκε αφενός, στην περυσινή απόφαση του Δικαστηρίου, η οποία εκδόθηκε μετά την προκήρυξη του Χάρτη και σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Γενικού του Εισαγγελέα ο οποίος εξέτασε το Χάρτη, στην οποία το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη διαφορά μεταξύ του γάμου και των ενώσεων αυτών και αφετέρου, σε μία πολύ πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που ερμηνεύει κατά φιλελεύθερο τρόπο το δικαίωμα γάμου όσον αφορά άτομα τα οποία έχουν προβεί σε εγχείριση αλλαγής φύλου (Transsexual).

III. Διάφορα :

14. Ένα μέλος της ομάδας διερωτήθηκε ως προς την ενδεχόμενη χρησιμότητα ομάδας εργασίας σχετικά με τη δικαστική αρχιτεκτονική της Ένωσης. Ο πρόεδρος δήλωσε ότι το θέμα αυτό είχε σημειωθεί στο έγγραφό του στο οποίο επεξηγεί την εντολή της παρούσας ομάδας και στο έγγραφο CONV 116/02 αλλά ότι θα το έχει επίσης κατά νου κατά τις μελλοντικές συζητήσεις στο πλαίσιο του Προεδρείου.